

Risalelerde geçen dua çeşitlerini tafsilatıyla izah eder misiniz?

"Ya istidat lisanıyladır; bütün nebâtat ve hayvânâtın duaları gibi ki, her biri lisan-ı istidadıyla Feyyâz-ı Mutlaktan bir suret talep ediyorlar ve esmâsına bir mazhariyet-i münkeşife istiyorlar."

İzah: Kabiliyet dili ile yapılan duadır. Mesela; kaysı çekirdeği kaysı olmak için kabiliyet dili ile Allah'tan istiyor. Bir kartal yumurtası kartal olmak için kabiliyet lisanı ile Allah'tan talepte bulunuyor. İnsan da aynı şekilde fitrattan gelen bir çok kabiliyetlerle, kabiliyet dili Allah'tan talep ederse, Allah bu talebi ekseriya geri çevirmez. Yalnız kabiliyet doğrultusunda istemek gerekir. Kabiliyetimiz olmadığı bir sahada talep edersek, Allah bunu vermez. Nasıl kaysı, erik olamaz ise; çiftçi kabiliyeti olan birisi de marangoz olamaz.

"Veya ihtiyac-ı fitrî lisanıyladır; bütün zîhayatların, iktidarları dahilinde olmayan hâcât-ı zaruriyeleri için dualarıdır ki, herbirisi o ihtiyac-ı fitrî lisanıyla Cevâd-ı Mutlaktan idame-i hayatları için bir nevi rızık hükmünde bazı metâlibi istiyorlar."

İzah: Allah, kainatta var olan bütün mahlukatı ihtiyaç ve fakirlik içinde yaratmıştır. Özellikle hayat ve şuur sahibi varlıklar, kainatta her şeye muhtaç olarak yaratılmışlardır. İşte bu ihtiyaçların hepsine birden fitrat denilebilir. Yani; bütün mahlukatın mahiyet ve fitratı, ihtiyaçlar ile kaplanmıştır. İşte bu ihtiyaçlar da, bir nevi Allah'tan talep ve istekte bulunuyorlar.

Mesela; bir mide acıkması ile Allah'tan rızık talep ediyor. Bir göz, görme ihtiyacı ile renkleri ve görüntü alemini talep ediyor ve hakeza. Allah da bu ihtiyaçlara mutlak bir ekseriyet ile cevap veriyor. Zira mahlukatın bu ihtiyaçları tedarik etmesi imkansızdır. Mesela; bir elmanın icadı için, bütün kainatın çarklarını işletmek ve döndürmek gerekiyor.

"Veya lisan-ı ıztırariyle bir duadır ki, muztar kalan her bir zîruh, kat'î bir iltica ile dua eder, bir hâmî-i meçhulüne iltica eder, belki Rabb-i Rahîmine teveccüh eder."

İzah: İztırar dili ile yapılan duadır. **İztırar;** bir şahsın zor bir durumda kalıp, çaresiz bir hale düşmesi demektir. Mesela; okyanusa düşen bir adamın, kırık bir tahta üstünde yaptığı dua gibidir. Çok zor bir durumda olmasından dolayı, o hali Allah'ın şefkatini daha kuvvetlice kendisine çekiyor. Bu tarz dua da ekseri olarak makbuldür.

"Bu üç nevi dua, bir mâni olmazsa, daima makbuldür."

"Dördüncü nevi ki, en meşhurdur, bizim duamızdır. Bu da iki kısımdır: Biri fiilî ve hâlî, diğeri kalbî ve kâlîdir."(1)

İzah: Fiili ve kavli duadır. **Kavli dua** zaten ibadetlerin akabinde yapmış olduğumuz dualardır. **Fiili dua ise;** Allah'ın kainatta koymuş olduğu sebeplere müracaat etmektir. Mesela; çocuk sahibi olmak için evlenmek, fiili bir duadır. Zengin olmak için çalışmak fiili bir duadır. Toprakta mahsul almak için tarlayı sürmek, sulamak, tohumlamak, ekip biçmek fiili bir duadır vs. Şartları ve sebepleri yerine getirilir ise; fiili dua da ekseri olarak makbuldür.

Güneşin batışı akşam namazının vaktidir. Güneşin ve ayın tutulmaları da '**küsf ve husuf namazları**' denilen iki özel namazın vakitleridir. Ramazanın hilalinin görülmesi ramazan orucunun vaktidir. Vakitleri girince bu ibadetler ifa edilir. Bu ibadetler niye yapılır? Allah'ın rızasını hoşnutluğunu kazanmak için. Başka bir amacı yoktur o ibadetlerin. Başka bir amacı varsa o ibadet ibadet olmaz.

Aynı şekilde, yağmursuzluk yağmur namazının sadece vaktidir. Bu ibadet niye yapılır? Sadece Allah'ın rızasını kazanmak için. Yağmur yağması için değil. Böyle bir niyetle o namaz kılınırsa o namaz namaz olmaz. Burada yağmur talebi ve duası var, ama bu zahirî bir maksattır. Hakikî faide rıza-ı ilahîdir. Bu rıza ahirette nasıl bir şekilde tezahür edecek onu Allah bilir.

Bazı belalar musibetler belli duaların vakitleridir. O dualar samimi olarak yapıldığında, hakikî faide olan rıza ilahîye erişiriz ve onun karşılığını da Ahirette bakî bir surette görürüz. Zahirî maksat olan bela ve musibetlerin def'i ise Cenab-Hakk'ın hikmetine tabidir. Allah bizim heveslerimizi kâinata mühendis yapmamıştır. Her şeyi bizim arzu ve heveslerimize göre tanzim etmesini beklemek kulluk edebine aykırıdır.

Üstad bunu şöyle bir misalle anlatır:

"Madem Cenâb-ı Hak Hakîmdir. Biz Ondan isteriz, O da bize cevap verir. Fakat hikmetine göre bizimle muamele eder. Hasta, tabibin hikmetini itham etmemeli. Hasta bal ister; tabib-i hâzık, sıtması için sulfato verir. 'Tabip beni dinlemedi.' denilmez. Belki âh ü fizârını

dinledi, işitti, cevap da verdi, maksudun iyisini yerine getirdi.”(2)

Dipnotlar:

(1) bk. [Sözler, Yirmi Üçüncü Söz, Birinci Mebhas.](#)

(2) bk. [Mektubat, Yirmi Dördüncü Mektup, Birinci Zeyl.](#)